

Bevisoptagelse - Polen

INDHOLDSFORTEGNELSE

- 1 Bevisbyrde
 - 1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?
 - 1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?
 - 1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?
- 2 Bevisoptagelse
 - 2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?
 - 2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?
 - 2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?
 - 2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?
 - 2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?
 - 2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?
 - 2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?
 - 2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?
 - 2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?
 - 2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?
 - 2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?
 - 2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?
- 3 Vurdering af beviset
 - 3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?
 - 3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

1 Bevisbyrde

1.1 Hvad er reglerne om bevisbyrde?

Beviser og bevisoptagelse reguleres af artikel 6 i den polske civillovbog (*kodeks cywilny*) og artikel 227-315 i civilprocesloven (*kodeks postępowania cywilnego*).

I henhold til artikel 6 i civillovbogen har den person, som gør juridiske følger gældende ud fra et forhold, bevisbyrden for at bevise forholdet. Bevisbyrden for at bevise visse forhold ligger hos skadelidte og for visse andre forhold hos sagsøgte.

1.2 Er der regler, der fritager for at føre bevis for bestemte forhold? I hvilke tilfælde? Er det muligt at føre bevis for, at en bestemt formodningsregel ikke er gyldig?

Undtagelser fra reglen om, at byrden for at bevise et forhold ligger hos den person, som gør de juridiske følger gældende ud fra forholdet, skal følge direkte af en retsakt.

I visse specifikke tilfælde er det muligt at lægge bevisbyrden hos den anden part, dvs. omvendt bevisbyrde. Dette kan finde sted, f. eks. hvis beviser er ødelagt, eller hvis bevisoptagelsen forhindres. I retspraksis tages det synspunkt, at når en parts adfærd gør, at fremlæggelsen af forholdene forhindres eller vanskeliggøres i alvorlig grad for den anden part, som har bevisbyrden for at bevise dem, skal den førstnævnte part bevise, at forholdene ikke fandt sted.

Spørgsmålet om bevisbyrden er tæt knyttet til bestemmelserne om retsformodninger. I henhold til civilproceslovens artikel 234 er en retsformodning bindende for retten. Som hovedregel er det acceptabelt at modbevise en retsformodning.

Retsformodninger, som ændrer bevisreglerne, vedrører f.eks. god eller ond tro (artikel 7 i civillovbogen), antagelsen om levende fødsler (artikel 9 i civillovbogen), ulovlighed (artikel 24, stk. 1 i civillovbogen), ligestilling af samejeres andele (artikel 197 i civillovbogen), debtors handling på trods af viden om den skadelige virkning for kreditor (artikel 527, stk. 3 og artikel 529 i civillovbogen), den lige værdi af partneres andele i foreninger (artikel 826, stk. 2 i civillovbogen).

1.3 I hvor høj grad skal retten være overbevist om et forhold for at basere sin dom på det pågældende forhold?

I overensstemmelse med princippet om den frie bedømmelse af beviser (artikel 233 i civilprocesloven) bedømmer retten pålideligheden og styrken af beviser på baggrund af en omfattende undersøgelse af de indsamlede beviser.

Retten kan alene basere sin dom på beviser, der er behørigt optaget i overensstemmelse med de krav, der vedrører beviskilden og efter princippet om bevisførelse.

Sagkyndige erklæringer bedømmes frit af retten.

Endvidere følger sandsynlighedsbeviser af civilproceslovens artikel 243. Sandsynlighedsbeviser er et alternativ til beviser i ordets egentlige betydning og giver ingen sikkerhed men kun tilsyneladende rigtighed til en udtalelse om et forhold. Fuldbevisoptagelse er en regel, mens det at bevise sandsynligheden er en undtagelse til fordel for den part, der påberåber sig et specifikt forhold. I sager, der i deres natur er hændelige, og i sager, der udtrykkeligt er angivet i en retsakt, er sandsynlighedsbeviser tilstrækkelige.

2 Bevisoptagelse

Alle udtalelser både fra skadelidte og sagsøger skal baseres på beviser.

2.1 Kræver bevisoptagelse altid, at en part skal anmode herom, eller kan dommeren i visse tilfælde også optage bevis af egen drift?

Retten kan tillade beviser, som en part ikke gør gældende, men de beviser må kun vedrøre den parts forklaring vedrørende væsentlige forhold og bestridte forhold, hvis de beviser, som er indsamlet i løbet af sagen, ifølge rettens mening ikke er tilstrækkelige til at afgøre sagen (civilproceslovens artikel 232).

2.2 Hvad sker der efterfølgende, hvis dommeren imødekommer en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse?

I princippet tillader retten beviser på parternes anmodning, idet det er deres forpligtelse at angive de beviser, der er nødvendige for at afgøre sagen. Retten undersøger dog, om det er hensigtsmæssigt eller nødvendigt at tillade de beviser, som parterne gør gældende (civilproceslovens artikel 236).

Retten skal træffe en afgørelse om, hvorvidt beviser skal tages i betragtning, både ved bevisoptagelse og ved tilladelse af beviser *ex officio*.

Når det afgøres, hvorvidt der tillades beviser, som er indgivet af en af forhandlingens parter, skal retten undersøge:

- om et givent forhold er relevant for sagen (civilproceslovens artikel 227)
- om forholdet skal bevises (det kan for eksempel være almen viden - civilproceslovens artikel 228, stk. 1, eller erkendes af parterne - civilproceslovens artikel 229)
- om afgivne beviser er udelukket i den specifikke sag (f.eks. civilproceslovens artikel 246 og 247)
- om det forhold, som skal påvises gennem beviset, er blevet tilstrækkeligt afklaret, eller om beviset ikke er blevet gjort gældende blot for at forhale forhandlingerne (civilproceslovens artikel 217, stk. 2).

2.3 I hvilke tilfælde kan en anmodning fra en af parterne om bevisoptagelse afvises af retten?

Retten vil afvise en parts begæring om at indhente beviser, hvis det vedrører forhold, som ikke er relevante for sagen (civilproceslovens artikel 227), forhold, som er almen viden, forhold, som den anden part har erkendt under retsforhandlingerne, hvis erkendelsen ikke rejser tvivl, samt forhold, som kendes af retten *ex officio*, selvom retten så skulle gøre parterne opmærksomme på sådanne forhold under retsmødet (civilproceslovens artikel 228 og 229).

Retten kan skønne, at forhold, der er relevante for sagens afgørelse, skal bevises, hvis den konklusion kan udledes af andre beviste forhold (faktisk formodning, civilproceslovens artikel 231).

2.4 Hvilke forskellige bevismidler findes der?

- dokumenter (civilproceslovens artikel 244-257)

Dokumenter er skriftlige udsagn. De kan være offentlige eller private. I tilfælde af offentlige dokumenter, som er udarbejdet i en hensigtsmæssig form af de kompetente offentlige myndigheder, formodes det, at deres officielt bekræftede indhold er korrekt, og at de rent faktisk er blevet udstedt af den udstedende myndighed.

- vidneudsagn (civilproceslovens artikel 258-277)

Ingen kan nægte at optræde som vidne bortset fra parternes ægtefæller, deres slægtninge i opstigende og nedstigende linje, søskende og besvogrede i samme linje og grad samt deres adoptivforældre eller -børn. Retten til at nægte at optræde som vidne fortsætter efter ægteskabets eller adoptivforholdets opløsning.

- sagkyndig udtalelse (civilproceslovens artikel 278-291)

En sagkyndig udtalelse er en udtalelse om forhold, tilstande og begivenheder, hvis undersøgelse og afklaring kræver særlig specialviden, som hjælper retten til at bedømme omstændighederne på rette måde og til at afgøre en given sag.

- besigtigelse (civilproceslovens artikel 292-298)

Besigtigelsen er rettens direkte sensoriske undersøgelse af en persons egenskaber eller tilstand, et sted eller en genstand.

- afhøring af parterne (civilproceslovens artikel 299-304)

Hvis der efter beviserne er blevet udtømt eller i tilfælde af manglende beviser stadig er uafklarede forhold, som er relevante for sagen, kræver retten afhøring af parterne for at klarlægge disse forhold.

Når en juridisk person er en part, afhører retten personer i et organ, der er berettiget til at repræsentere den part.

Endvidere kan parterne tillade beviser i form af resultaterne fra en blodtypetest, videooptagelser, fjernsynsbilleder, fotokopier, fotografier, planer, tegninger, cd'er eller bånd og andre enheder, der optager og gemmer billeder eller lyd.

2.5 Hvad er procedurerne for vidneforklaringer, og adskiller de sig fra procedurerne for udtalelser fra sagkyndige? Hvad er reglerne for afgivelse af skriftlig forklaring og fremlæggelse af sagkyndiges rapporter/udtalelser?

I henhold til civilproceslovens artikel 266 oplyses vidnet inden afhøringen om retten til at nægte at optræde som vidne og om strafansvaret for at afgive falsk forklaring. Vidnet, som skal afgive forklaring, aflægger ed for retten.

I henhold til civilproceslovens artikel 271, stk. 1, er vidnets forklaring mundtlig. Vidnets forklaring læses højt for vidnet og suppleres eventuelt på baggrund af vedkommendes kommentarer.

Som hovedregel kan vidner, som endnu ikke er blevet afhørt, ikke være til stede ved afhøringen af andre vidner (civilproceslovens artikel 264), mens vidner, som afgiver modsigende forklaring, kan konfronteres med hinanden (civilproceslovens artikel 272).

Retten kan indkalde en eller flere sagkyndige til at give deres udtalelse og skal oplyse dem om, hvorvidt deres udtalelse skal fremlægges mundtligt eller skriftligt (civilproceslovens artikel 278). Den sagkyndige kan nægte at optræde som vidne af samme årsager som vidner (civilproceslovens artikel 280 og 261). Den sagkyndige aflægger også ed, medmindre parterne fritager ham for den forpligtelse. Alle udtalelser skal indeholde en begrundelse (civilproceslovens artikel 285). De sagkyndige kan kræve kompensation for deres arbejde (civilproceslovens artikel 288).

2.6 Har visse procedurer for bevisførelse større vægt end andre?

Der er intet grundlag for at anerkende et formelt hierarki for bevismetoder på baggrund af deres pålidelighed og styrke adskilt fra en specifik sags faktiske omstændigheder. Som hovedregel bedømmer retten beviserne efter eget skøn (civilproceslovens artikel 233). Dens bedømmelse skal tage hensyn til det princip, der er fastlagt i civilproceslovens artikel 246 og 247, ifølge hvilket dokumentbeviser tager forrang over vidners og parters forklaring.

2.7 Er visse procedurer for bevisførelse obligatoriske, når bestemte forhold skal bevises?

Nogle retssager kræver en hensigtsmæssig form, og et krav om at bruge en specifik form kan præsenteres i en retsakt eller en aftale parterne imellem. Skriftlige beviser i overensstemmelse med civilproceslovens artikel 74, stk. 1 (*ad probationem*) anvendes, så i tilfælde af, at kravene i en lov eller aftale ikke opfyldes, bærer den person, som undlod at udføre en handling i den rette form, de negative processuelle følger, idet hans evne til at optage beviser er begrænset.

2.8 Er vidner ved lov forpligtet til at afgive forklaring?

Som hovedregel er der ingen, der kan nægte at optræde som vidne. At afgive vidneforklaring er en lovbestemt forpligtelse.

Forpligtelsen omfatter tre krav:

- at møde i retten på en angiven tid
- at afgive forklaring
- at aflægge ed.

2.9 I hvilke tilfælde kan de nægte at afgive forklaring?

Loven tillader dog visse undtagelser fra reglen om, at ingen kan nægte at afgive vidneforklaring, i civilproceslovens artikel 261 i henhold til hvilken parternes ægtefæller, deres slægtninge i opstigende og nedstigende linje, søskende og besvogrede i samme linje og grad samt deres adoptivforældre eller -børn kan nægte at afgive vidneforklaring. Retten til at nægte at afgive vidneforklaring fortsætter også efter ægteskabets eller adoptivforholdets opløsning.

Det er ikke tilladt at nægte at afgive vidneforklaring i familiesager undtagen skilsmisse.

Retten skal oplyse vidnet om retten til at nægte at afgive vidneforklaring og til at nægte at besvare spørgsmål, inden vidnet afhøres. Årsagerne til, at det nægtes at afgive vidneforklaring (indgivet skriftligt eller mundtligt med henvisning til lovbestemte årsager), bekræftes af retten.

En meddelelse om, at det nægtes at afgive vidneforklaring, kan tilbagekaldes. Når vidnet har afgivet vidneforklaring, kan vidnet dog ikke gøre brug af retten til at nægte, medmindre han ikke tidligere var blevet oplyst om, at han havde en sådan rettighed.

Vidnet kan også nægte at besvare spørgsmål, hvis vidneforklaringen kunne udsætte vidnet eller vidnets slægtninge (ægtefæller, slægtninge i opstigende eller nedstigende linje, søskende, besvogrede i samme linje og grad samt adoptivforældre eller -børn) for strafansvar, vanære eller alvorlig og direkte økonomisk skade, eller hvis det ville omfatte krænkelse af en væsentlig forretningshemmelighed.

Det gængse synspunkt er, at termen "slægtninge" ikke strækker sig til personer, der bor sammen som par (samliv).

En præst kan nægte at afgive forklaring vedrørende forhold, som er blevet ham betroet gennem skriftemål.

Ved en kendelse skal alle på et angivent sted og tidspunkt indgive eventuelle dokumenter, som man måtte være i besiddelse af, og som beviser et relevant forhold i sagen, medmindre dokumentet indeholder fortrolige oplysninger. Kun personer, som i forbindelse med de forhold, der omtales i dokumentet, kunne nægte at afgive forklaring som vidne, eller som er i besiddelse af dokumentet på vegne af en tredjepart, som af de samme grunde kunne gøre indsigelse mod at aflevere dokumentet, kan slippe for ovenstående forpligtelse. Selv da er det dog ikke tilladt at nægte at aflevere dokumentet, hvis indehaveren eller tredjeparten har pligt dertil i forhold til en af parterne, eller hvis dokumentet er udstedt af hensyn til den part, som anmoder om bevisoptagelsen. Endvidere kan en part ikke nægte at aflevere et dokument, hvis den part ville udsætte sig selv for at tabe sagen ved at aflevere dokumentet (civilproceslovens artikel 248).

2.10 Kan en person, der nægter at afgive forklaring, straffes eller tvinges til at afgive forklaring?

I tilfælde af, at det uberettiget nægtes at afgive forklaring eller at aflægge ed, pålægger retten efter afhøring af de tilstedeværende parter om nægtelsens gyldighed, vidnet en bøde (civilproceslovens artikel 274).

Uanset ovenstående bøde kan retten tilbageholde vidnet i højst en uge. Retten løslader vidnet fra tilbageholdelsen, hvis han afgiver forklaring eller aflægger ed, eller hvis hans sag blev afgjort af en ret, hvor vidnets forklaring var tilladt (civilproceslovens artikel 276).

2.11 Er visse personer fritaget for at afgive vidneforklaring?

Retten, som handler *ex officio*, skal undgå at afhøre en person, som ikke er i stand til at opfatte eller til at kommunikere, hvad han opfatter. Ophører årsagerne til den manglende evne, kan det føre til, at forbuddet mod at afgive forklaring fjernes. Psykiatrisk behandling eller umyndiggørelse kan ikke automatisk gøre en vidneforklaring upålidelig (civilproceslovens artikel 259).

Loven definerer ikke den alder, over hvilken et barn skønnes i stand til at opfatte og kommunikere, hvad han eller hun opfatter. Hvorvidt et barn kan afhøres, afhænger derfor af barnets individuelle evner og udvikling. I ægteskabssager muliggør loven begrænsninger vedrørende afhøring af mindreårige under 13 som vidner og parternes slægtninge i nedstigende linje under 17 (civilproceslovens artikel 430).

Civilproceslovens artikel 259 giver anledning til en hovedregel om, at ingen kan afhøres i den samme sag som både vidne og part. En parts værge kan derfor afhøres ved afhøring af parterne. En parts advokat kan blive afhørt som vidne, men skal så frafalde sin befuldmægtigelse.

En intervenient kan ikke være vidne (civilproceslovens artikel 81).

Militært personel og embedsmænd, som ikke er blevet fritaget for forpligtelsen om at hemmeligholde oplysninger, der er angivet som "klassificeret" eller "fortroligt", skal ikke nødvendigvis afgive forklaring, hvis deres vidneforklaring ville medføre en krænkelse af den fortrolighed, medmindre de fritages for tavshedspligten.

En mægler kan ikke være vidne vedrørende forhold, som vedkommende blev gjort bekendt med under en mægling, medmindre parterne fritager ham for forpligtelsen til at opretholde fortroligheden i mæglingen (civilproceslovens artikel 259¹).

2.12 Hvad er dommerens og parternes rolle ved afhøring af vidner? Under hvilke omstændigheder kan et vidne afhøres ved brug af videomøde og andre tekniske hjælpemidler?

Et vidne afhøres af retten. I visse tilfælde kan retten overlade afhøringen til en udpeget dommer (civilproceslovens artikel 235). Hvis bevisernes art ikke forhindrer dette, kan den siddende dommer beslutte at foretage afhøringen med teknik, som gør det muligt at gennemføre afhøringen på afstand.

Parter har ret til at være til stede, når vidnerne afhøres, og til at stille dem spørgsmål.

Vidnerne kan afhøres ved hjælp af videokonference og telekonference (artikel 10, stk. 4 i Rådets forordning (EF) nr. 1206/2001 om samarbejde mellem medlemsstaternes retter om bevisoptagelse på det civil- og handelsretlige område).

3 Vurdering af beviset

Som hovedregel kan alt, der kan bevise de faktiske omstændigheder, der er relevante for sagen, være bevis. Civilprocesloven muliggør ikke et generelt forbud mod brug af ulovligt indhentede beviser i civilsager. En analyse af forfatningens bestemmelser, af de forskellige bestemmelser i civillovbogen og civilprocesloven, loven om beskyttelse af klassificerede oplysninger og internationale traktater, som er ratificeret af Polen, understøtter dog tesen om, at det ikke er tilladt at bruge ulovligt indhentede beviser i civilsager.

3.1 Kan retten tage hensyn til beviser, som en part har tilvejebragt på ulovlig vis?

I civilsager er det ikke tilladt at bruge beviser, der er indhentet på en måde, der har medført en krænkelse af ytringsfriheden, friheden til intimitet og personlig frihed, og dermed har frataget en person retten til at tænke frit. Beviser, som er indhentet gennem bedrag eller ved et løfte, hvis indfrielse ville krænke loven, f.eks. et tilbud om en kontant ydelse for telefonaflytning, betragtes som værende ulovlige.

Civilproceslovens artikel 403, stk. 1 og 2, fastsætter, at en dom, som er opnået gennem kriminalitet, kan ændres. Anmodningen, som muliggøres gennem civilproceslovens artikel 403, stk. 1 og 2, er kun mulig, når dens opfyldelse bekræftes af en endelig dom. Dommen skal være endelig for at sikre, at grundlaget for ændringen vedbliver at eksistere. En kopi af dommen skal vedhæftes anmodningen om ændring af dommen.

3.2 Tillægges en parts egen forklaring værdi som bevismiddel?

Såfremt der stadig er forhold af relevans for sagen, som endnu ikke er blevet forklaret, når beviserne er blevet udtømt eller i tilfælde af manglende beviser, kan retten afhøre parterne (civilproceslovens artikel 299).

De nationale sprogudgaver af denne side vedligeholdes af EJM-kontaktpunkterne. Oversættelserne er lavet af Europa-Kommissionen. Eventuelle ændringer af originalen, som de kompetente nationale myndigheder har lavet, er muligvis ikke gengivet

i oversættelserne. Hverken ERN eller Kommissionen påtager sig noget ansvar for oplysninger og data, der er indeholdt i eller henvises til i dette dokument. Med hensyn til de ophavsretlige regler i den medlemsstat, der er ansvarlig for nærværende side, henvises der til den juridiske meddelelse.

Sidste opdatering: 26/11/2018